

Xorazm viloyatida davriy matbuotning rivojlanishi

Jamshid Ibodullayev Bahodir o'g'li

*Xorazm viloyati Urganch ixtisoslashtirilgan maqom san'ati maktab
internati tarix fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Xorazm viloyatida davriy matbuot yillar davomida sezilarli darajada rivojlanib, mintaqaning madaniy, ijtimoiy va siyosiy dinamikasini aks ettirdi. Bu maqolada Xorazmda gazeta va jurnallar rivojini o'rganib, muhim bosqichlar, nufuzli nashrlar, davriy matbuotning jamiyatga ta'sirini yoritadi. Xorazmda matbuotning o'sishini o'rganar ekanmiz, biz ommaviy axborot vositalarining jamoatchilik nutqini qanday shakllantirgani, savodxonlikni targ'ib qilgani va mintaqaning intellektual manzarasiga hissa qo'shgani haqida tushunchaga ega bo'lamiz.

Kalit so'zlar: Xorazm viloyati, davriy matbuot, axborot, yangiliklar, media.

Xorazmdagi davriy matbuotning ildizlari qo'lyozmalarning dastlabki davrlariga va og'zaki ijod namunalariga borib taqaladi. Mintaqadagi olimlar va ulamolar adabiy asarlar, diniy matnlar va tarixiy hikoyalarni sinchkovlik bilan ko'chirib olib, tarqatib, jonli adabiy madaniyatga asos solgan. XIX asrda matbaa texnikasining paydo bo'lishi Xorazmda axborot tarqatishda tub burilish yasadi. Ziyolilar, shoirlar, faollar o'z fikr-mulohazalarini bildirishlari, kengroq auditoriya bilan muloqot qilishlari uchun zamin yaratgan ilk gazeta va jurnallar paydo bo'la boshladi. Bu nashrlar ijtimoiy o'zgarishlar va ma'rifat uchun katalizator bo'lib xizmat qildi, an'anaviy me'yorlarga qarshi chiqdi va taraqqiyot tarafdori bo'ldi. Xorazmdagi davriy matbuot mintaqaning madaniy tiklanishida hal qiluvchi rol o'ynadi. Xorazmning boy badiiy merosini namoyish etuvchi, mahalliy iste'dodlarni targ'ib etuvchi adabiy jurnallar, she'riy jurnallar, badiiy nashrlar rivoj topdi. Yozuvchilar, shoirlar, san'atkorlar ushbu nashrlarda o'z so'zini topib, Xorazm madaniy merosini asrab-avaylash va targ'ib etishga o'z hissalarini

qo‘shdilar. Xorazmda davriy matbuot ham siyosiy safarbarlik va faollik uchun kuchli vosita bo‘lgan. Gazeta va jurnallar siyosiy partiyalar, faollar, ziyolilar uchun ijtimoiy adolat, mustaqillik va demokratiyani targ‘ib qilish uchun maydonga aylandi. Jamoatchilik fikrini shakllantirish, siyosiy harakatlarni qo‘llab-quvvatlash va hokimiyatni javobgarlikka tortishda matbuot muhim rol o‘ynadi. Zamonaviy davrda Xorazmdagi davriy matbuot raqamli o‘zgarishlarni boshdan kechirdi, onlayn gazetalar, bloglar va ijtimoiy media platformalari yangiliklar va axborotning asosiy manbasiga aylandi. Raqamli asr axborotga kirishni demokratlashtirdi, bu esa kengroq auditoriyaga turli nuqtai nazarlar bilan kirishish va ommaviy nutqda ishtirok etish imkonini berdi. Xorazm viloyatida davriy matbuot rivoji mintaqaning boy madaniy merosi, uning ommaviy axborot vositalari va kommunikatsiyalar bilan aloqalari o‘sib borayotganini aks ettiruvchi maftunkor sayohatdir. Qo‘lyozmalarning dastlabki kunlaridan boshlab raqamli jurnalistikaning zamonaviy davrigacha Xorazmda davriy matbuot ommaviy nutqni shakllantirish, axborot tarqatish, mintaqa tarixi va an‘analarini saqlashda hal qiluvchi rol o‘ynadi. Xorazm viloyatida davriy matbuotning ildizlari puxtalik bilan ko‘chirilib, olimlar va ziyolilar orasida tarqatilgan qadimiy qo‘lyozma va adabiy asarlarga borib taqaladi. Qo‘lyozma qo‘lyozma an‘anasi viloyatda bosma nashrlar rivojiga asos bo‘lib xizmat qildi, kengroq ommani qamrab olgan gazeta, jurnal va jurnallarning paydo bo‘lishiga zamin yaratdi. Xorazm viloyatida matbaa texnologiyasining joriy etilishi davriy matbuot taraqqiyotida muhim bosqich bo‘ldi. Mintaqadagi birinchi bosmaxona axborot tarqatishda inqilob qildi va gazeta va boshqa nashrlarni ommaviy ishlab chiqarish imkonini berdi. Ushbu texnologik taraqqiyot bilim olish imkoniyatini demokratlashtirdi va Xorazmdagi turli jamoalar o‘rtasida fikr almashishni osonlashtirdi. Xorazm viloyatidagi davriy matbuot mintaqaning madaniy merosini asrab-avaylash, uning o‘ziga xosligini targ‘ib etishda muhim rol o‘ynadi. Gazeta va jurnallar mahalliy san‘at, adabiyot, musiqa va an‘analarni namoyish etish, Xorazm aholisida g‘urur va daxldorlik tuyg‘ularini tarbiyalash uchun maydon bo‘lib xizmat qildi. Maqolalar, intervyular va tahririy maqolalar orqali davriy matbuot mintaqaning madaniy xilma-xilligini

ta'kidlab, madaniyatlararo muloqotni targ'ib qildi. O'zining boy tarixiga qaramay, Xorazm viloyati davriy matbuoti raqamli asrda muammolarga duch kelmoqda, jumladan, kitobxonlar sonining kamayishi, onlayn OAV raqobati va moliyaviy cheklovlar. Biroq, bu qiyinchiliklar innovatsiyalar va moslashish imkoniyatlarini ham taqdim etadi. Raqamli platformalarni o'zlashtirish, yangi daromad modellarini o'rganish va yoshroq auditoriyani jalb qilish orqali Xorazmdagi davriy matbuot XXI asrda rivojlanishda va rivojlanishda davom etishi mumkin. Bu tarixiy boy hududning madaniy, ijtimoiy va siyosiy manzarasini shakllantirishda Xorazm viloyati davriy matbuotining o'rni katta. Xorazmda davriy matbuotning rivojlanishini mahalliy aholi orasida qo'lyozma qo'lyozma va risolalar tarqatilgan dastlabki davrlardayoq kuzatish mumkin. Savodxonlik darajasi ortib, matbaa texnikasi kengayib borishi bilan Xorazmda gazeta, jurnal va boshqa davriy nashrlar paydo bo'la boshladi. Bu nashrlar xorazmliklarning ovozini ta'minlab, kitobxonlar o'rtasida hamjihatlik tuyg'usini uyg'otib, intellektual suhbatlar, siyosiy sharhlar va madaniy almashinuvlar uchun maydon bo'lib xizmat qildi. O'tgan yillar davomida Xorazm davriy matbuoti o'z auditoriyasining o'zgaruvchan talab va qiziqishlarini aks ettirish uchun rivojlanib bordi. An'anaviy bosma nashrlardan tortib raqamli platformalargacha bo'lgan davrda matbuot yangi texnologiyalar va aloqa kanallariga moslashib, kengroq auditoriyani qamrab oldi va innovatsion usullar bilan o'quvchilarni jalb qildi.

Xorazm viloyatida davriy matbuot rivoji mintaqaning boy madaniy merosi va tarixiy ahamiyatini o'zida aks ettiruvchi jadal va serqirra yo'l bo'ldi. Xorazmdagi davriy matbuot axborot tarqatishda, intellektual nutqni rivojlantirishda, jamoatchilik fikrini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynadi.: Xorazmda davriy matbuotning paydo bo'lishi XIX asr oxiri va XX asr boshlarida mintaqada madaniy-ma'rifiy uyg'onish davrini boshidan kechirgan davrga to'g'ri keladi. Qo'lyozma qo'lyozma va risolalar asosiy aloqa vositasi bo'lib, olimlar va ziyolilar o'z fikr va mulohazalarini shu kanallar orqali bildirar edilar. Xorazmda matbaa texnologiyasining joriy etilishi davriy matbuot rivojida muhim bosqich bo'ldi. Yozuvchilar, shoirlar va mutafakkirlarga turli ijtimoiy, siyosiy va madaniy

masalalar yuzasidan o'z fikrlarini bildirish uchun zamin yaratgan ilk gazeta va jurnallar paydo bo'la boshladi. Sho'rolar davrida Xorazmda davriy matbuot davlat nazoratiga o'tganligi sababli jiddiy o'zgarishlarga uchradi. Nashrlardan sotsializm va kommunizm g'oyalarini targ'ib qiluvchi tashviqot va mafkuraviy targ'ibot quroli sifatida foydalanilgan. Ushbu cheklovlarga qaramay, davriy matbuot mahalliy aholi uchun muhim ma'lumot va ko'ngilochar manba bo'lib qoldi. Sovet Ittifoqi parchalanishi bilan Xorazmda davriy matbuot o'tish va o'zgarishlar davrini boshidan kechirdi. Mustaqil gazeta va jurnallar paydo bo'ldi, ular turli xil ovozlari va istiqbollari uchun platforma yaratdi. Matbuot mintaqada jamoatchilik fikrini shakllantirish va demokratik qadriyatlarni ilgari surishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Zamonaviy raqamli asrda Xorazmdagi davriy matbuot kengroq auditoriyani qamrab olish uchun yangi texnologiyalar va platformalarni o'zlashtirdi. Onlayn gazetalar, bloglar va ijtimoiy tarmoqlar yangiliklar va ma'lumotlarni almashish uchun ommabop kanallarga aylandi, bu esa o'quvchilar bilan ko'proq o'zaro aloqa va aloqalarni ta'minlaydi. Umuman olganda, Xorazm viloyatida davriy matbuotning rivojlanishi mintaqaning madaniy xilma-xilligi, intellektual jo'shqinligi va tarixiy merosini o'zida aks ettiradi. Matbuot Xorazm aholisi uchun muhim axborot, ta'lim va ko'ngilochar manba bo'lib, hududning ijtimoiy va intellektual rivojlanishiga hissa qo'shmoqda.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Xorazm viloyatida davriy matbuot rivoji uning jurnalistlari, yozuvchilari, nashrlarining matonat va ijodkorligidan dalolatdir. Madaniy merosni asrab-avaylash, muloqotni rivojlantirish va o'zgaruvchan texnologiyalarga moslashish orqali davriy matbuot Xorazm xalqi uchun muhim ma'lumot va ilhom manbai bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Бобохонов А. Узбек матбааси тарихидан. - Т., 1979. - Б. 183-184.
2. Бобохонов А. Х.,. Асрдан ошган зиё масканлари (Тарихий очерклар). - Т.: Узбекистон, 2011. - Б. 74.

3. Махкамова Н. Социально нравственные и духовные процессы в Узбекистанском обществе конца XIX - начала XX вв // Ижтимоий фикр. Инсон ҳуқуқлари. - Т., 2001. - № 2 (14). - Б. 87.
4. Туркестанские ведомости. 1876 йил 13 март. - № 13.; Туркестанский ведомости. 1902 й 19 май. - № 40. - Б. 236.
5. Туркистон вилоятининг газети. - 1891. - № 19.; Туркистон вилоятининг газети. - 1901. - № 3.; Туркистон вилоятининг газети. - 1901. - № 7.
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat Arxivi (O'zR MDA), I. 1 -fond, 31-ro'yhat, 540-ish, 81-82-varaqlar.; 27-varaq.; 100-varaq.; 101-varaq.